

maanlichten zomernacht roepen klagend de steenuiltjes, die in de knotwilgen bij de boerderijen der plaszoom broeden.

En dan komt de tijd der gelende blären! Futen met mooie geel en zwart gestreepte jongen duiken op „t Wije”, purperreigers zitten op den damhoek en naar buit te loeren en soms dwalen enkele lepelaars af naar onze wijde vlakten.

Duizenden zwaluwen, stille huiszwaalfjes met witte staartjes, kwetterende boeren-zwaluwen en eenvoudige oeverzwaluwen verzamelen zich in de groote rietvelden bij „Rietgat” en 's avonds zwemmen er de spreeuwen. En in 't begin van October komen hoog in 't nevelig waterblauw van de herfstlucht de voorttrekkers van 't bonte kraaienheir en groote troepen gaaien en lijsters jachten over. En als dan 't laatste koninginnekruid bloeit en overal de gelende bossen tandraad staan, de trekeenden bijeenhokken in de veenwortel- en fonteinkruidvelden, dan dreunen weer uit de riethutten de schoten, dan is de winter weer op de wijde plassen.

M. PEETERS, G. O. C.

BEDREIGD NATUURSCHOON.

WANNEER wij de verschillende werken, die in den loop der jaren over de verspreiding van de Nederlandsche vogels zijn geschreven, met elkaar vergelijken, zullen wij daaruit zien, dat het Wouwaapje — *Ixobrychus minutus minutus* (L.) — 't ondanks de zeer intensieve ornithologische exploraties van de latere jaren nog steeds niet verder heeft gebracht dan tot „vrij zeldzame broedvogel in moerassige streken (Friesland, Noord- en Zuid-Holland, Utrecht e.a.)” in Dr. G. J. van Oordt en Dr. Jan Verwey, „Voorkomen en trek der in Nederland waargenomen vogelsoorten”. Onder de plaatsen waar het Wouwaapje sinds jaar en dag gebroed heeft, behooren zeer zeker genoemd te worden de Reeuwijksche en Sluipwijksche Plassen, die, zeven in getal, benoorden Gouda onder de gemeente Reeuwijk een oppervlakte beslaan van niet minder dan 800 H.A. Elk jaar broeden daar wel een twintigtal paren Wouwaapjes. Maar deze broedplaats dreigt ernstig gevaar! Een gevaar, dat coûte que coûte bezworen zal moeten worden. En daartoe zullen alle Nederlandsche minnaars van natuur- en landschapschoon de handen moeten ineenslaan.

Al vele jaren liepen geruchten over een mogelijke drooglegging van dit plassen-complex, geruchten, die gelukkig nooit een meer ernstigen vorm aannamen, daar de gemaakte plannen wegens financiële bezwaren niet konden worden uitgevoerd. Toen echter op Oudejaarsavond van 1925, door een iets hooger stand dan normaal van het water in de nabijgelegen Plassen, de polders Vettenbroek en de Broekvelden onderliepen, werden plannen beraamd, om niet slechts te volstaan met het droogmalen van de ondergelopen polders, maar daarop zoo spoedig mogelijk te laten volgen een algeheele drooglegging der Reeuwijksche en Sluipwijksche Plassen. Het ingenieursbureau v.h. Van Hasselt en de Koning

te Nijmegen maakte een ontwerp, en 't is zeer waarschijnlijk, dat in een extra zitting van de Provinciale Staten van Zuid-Holland de droogmaling van onze Plassen aan de orde wordt gesteld. En de verwachting is, dat deze plannen daar een meerderheid zullen vinden, hoewel vast staat, dat de drooglegging ook van agrarisch-oeconomisch standpunt bezien een mislukking zal worden. De grond is van zoodanige inferieure qualiteit, dat 't alleen voor zeer kapitaalkrachtige boeren, die bij Reeuwijk niet gevonden worden, mogelijk zal zijn zich daar misschien een behoorlijk bestaan te verschaffen.

Er heeft zich nu op initiatief van de Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer te Gouda een **Comité van Actie** tegen de drooglegging van de Plassen gevormd, waarin naast vertegenwoordigers van V.V.V., de Roei en Zeilvereeniging „Gouda” en de Goudsche Ornithologische Club „Hirundo” zitting hebben de vertegenwoordigers van de vereenigingen en corporaties, die belang hebben bij de bescherming van ons vaderlandsch natuurschoon. **Het behoud van dit plassencomplex is niet slechts een lokaal maar een algemeen belang!** De Reeuwijksche en Sluipwijksche Plassen, liggend in het hartje van onze dichtbevolkte provincie Zuid-Holland, aan den drukken verkeersweg Rotterdam—'s-Gravenhage—Utrecht, zijn een ontspanningsoord voor zeer velen, niet alleen uit Gouda en omgeving, maar ook van elders. De A. N. W. B., Heemschut, Natuurmonumenten, de Nederlandsche Natuurhistorische Vereeniging de Algemeene Nederlandsche Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer en verschillende andere landelijke organisaties zijn in verband hiermede bij de actie betrokken en in het Comité vertegenwoordigd.

Dit comité rekent op Uw steun, Nederlanders! Het vertrouwt, dat gij maar niet zonder slag of stoot een der mooiste streken uit ons mooie land zult overleveren aan den moloch „cultuur”. Onze Plassen kunnen wat betreft hun natuurschoon en de gelegenheid, die ze geven voor de beoefening van allerlei watersport, wedijveren met welke andere ook in den lande. Ook al zou de drooglegging financieel voordeel opleveren (wat geenszins het geval zal zijn), dan zouden toch de autoriteiten, waarbij de beslissing in deze berust, er van doordrongen moeten worden, dat het natuurschoon, dat hier verloren dreigt te gaan, van veel grooter waarde is.

Wij willen in 't bijzonder de aandacht van de natuurliefhebbers vestigen op een der merkwaardigste bewoners van onze Plassen, op het Wouwaapje. Wouwaapje en niet Woudaapje! Dit laatste woord is een verbastering evenals den naam Kluit voor *Recurvirostra avocetta* L. De verklaring van dezen volksnaam is heel eenvoudig. Het eerste deel is de verklanking van den paringsroep, het blaffende: wouw, wouw. En de uitgang aapje wordt heel begrijpelijk, wanneer men de vogels eens heeft zien rondklimmen in het riet of in 't struweel. Met hun lange grijpteenen pakken ze de rietstengels of de takken vast en verrassend snel weten ze zich op die wijze te verplaatsen. In een oogwenk zijn ze uit het gezicht verdwenen; hun vorm en kleuren lossen op in de omgeving. Schuw mogen onze

Wouwaapjes niet genoemd worden, want telken jare broeden ze in de twee plassen, die het meest bezocht worden door roeiers, zeilers, zwemmers en andere liefhebbers van watersport, waar op mooie zomerzondagen tallozen zich vermeien. In de Elfhoevenpolder-plas, ongeveer twintig minuten loopens van Gouda, en in de 's-Gravenbroeksche Plas, waar de Roei- en Zeilvereeniging „Gouda” haar clubgebouw heeft, worden elk jaar meerdere broedsels groot gebracht. Trouwens ook elders heeft men de ervaring opgedaan, dat *Ixobrychus* de nabijheid van den mensch niet schuwet. Dr. Otto Schnurre vertelt in het „Journal für Ornithologie” van Januari 1924, p.p. 5—10 van het broeden van Wouwaapjes in de 5 H.A. groote vijver van het Frankfurter Ostpark. En in de nieuwe uitgave van Naumann's standaardwerk schrijft Dr. Otto Kleinschmidt, dat hij ze „ dicht bei, ja geradezu in Berlin in sehr belebter Gegend brütend” heeft gevonden (deel VI, p. 254). Ook zegt hij (l.c. p. 251): „Sie passt sich von allen Ardeiden am besten an die veränderten Kulturverhältnisse an und bewohnt selbst geeignete Lokalitäten in der unmittelbarsten Nähe grosser Städte, so z. B. versumpfte Teile der Ohle dicht bei geräuschvollen Vergnügungsetablissemens vor den Toren Breslaus, Teiche an den Festungsmauern Königsbergs u. a. Ich konnte in meiner Heimat (Hessen) die Zwergrohrdommel dicht bei Gebäuden im Garten beobachten und sah sie aufgescheucht unmittelbar neben dem hohen Schilfe des Weihers zu Obstbäumen ihre Zuflucht nehmen”.

Wij kennen het Wouwaapje thans slechts als een bewoner van meer uitgestrekte watervlakten, waarbij groote rietvelden en eilandjes of landtongen met dicht struikgewas zich aansluiten. 't Behoeft ons echter niet te verwonderen, dat het Wouwaapje ook bij kleinere plassen en moerassen, eventueel grootere vijvers waarin, zooals in het Frankfurter Ostpark, veel riet groeit en met struiken (in Frankfurt vooral *Viburnum* en *Forsythia*) begroeide eilandjes liggen, broedend is aangetroffen. Vroeger trouwens heeft het Wouwaapje gebroed in de moerassige boezemlanden van de polders bij Gouderak. Het nest van deze vogelsoort kan men zoowel in het riet als in struiken dicht bij het water aantreffen. Het meeren-deel der nesten van onze Wouwaapjes wordt gevonden tusschen het riet, op de stoppels van het vorig jaar, eenige meters diep in 't rietveld verborgen. 't Materiaal waaruit ze zijn opgebouwd bestaat v.n.l. uit riet en biezén. In 1922 vonden Hoffman en Peeters een nest op een der kleinste eilandjes in de Elfhoevenpolderplas, door ons Schokland gedoopt. Dit nest lag in een elzenstruik, ongeveer 40 cM. boven den grond; 't was, zooals Peeters in zijn artikel over Wouwapen in de „Goudsche Courant” van 21 Augustus 1926 vertelt, eenvoudig, bijna slordig gebouwd van twijgen, gevoerd met rietstengels, rietbladen en biezén. Dit jaar vond ons clublid H. D. Boot Jr. op de 's-Gravenbroeksche Plas op 19 Juni het begin van een nest, eveneens in struikgewas. Op 5 Juli daaraanvolgend hadden de Wouwapen een tweede nest gemaakt, ongeveer 20 cM. onder het eerste, maar nog altijd 40 cM. boven het water. In dit nest werd het broedsel groot gebracht.

De door haar benoodigde nestgelegenheid in riet of struikgewas vindt het Wouwaapje bij vijvers of plassen van niet al te geringen omvang gewoonlijk wel. En met het voedsel staat het al niet anders. Naast visch vormen allerlei insecten en ander klein gedierte een deel van hun voedsel en Peeters meent ook uitgeplunderde nesten, die hij bij hun broedplaatsen aantrof aan hen te moeten toeschrijven. Van een groot aanpassingsvermogen van het Wouwaapje behoeft het broeden bij allerlei kleinere plassen, vijvers en moerassen, zelfs voor zoover deze half of heelemaal cultureel zijn, niet te getuigen. Beter is het hier te spreken van een passen van de vegetatie voor zoover betreft broedplaatsen en voedsel, in de levensbehoeften van deze vogels.

Nieuwsgierige Wouwaapjes.

Foto CHR. P. G. J. SMIT.

De bewoners van Reeuwijk en de buurt Sluipwijk weten drommels goed, dat Wouwaapjes lang niet algemeen voorkomen en dat er liefhebbers zijn, die er goed geld voor over hebben. Dat ze door de Vogelwet 1912 beschermd zijn weten ze niet, en al wisten ze het, dan haalden ze de nesten toch uit, want het stroopen zit hun in 't bloed. In den broedtijd letten ze speciaal op de Wouwaapjes en liggen ze soms heele dagen in een bootje uit te zien naar de plaatsen waar de oude vogels met voedsel in het riet verdwijnen, om dan de jongen te kunnen uithalen. Bijna elk jaar wordt een beduidend aantal nesten door hen verstoord, de jongen opgekweekt en wanneer ze ongeveer volwassen zijn voor een flinken prijs (wel tot f 2,75 per stuk) verkocht. Gewoonlijk komen ze in handen van kippenkoopers, die ze tusschen de kippen en ander pluimvee naar

Engeland smokkelen, waar landeigenaars ze gaarne koopen ter verfraaiing van hun waterpartijen. Maar niet alleen kippenhandelaren betalen aardige sommetjes voor jonge Wouwaapjes ook onze Nederlandsche dierentuinen zijn niet vreemd aan dergelijke handelwijzen. Wij willen hopen, dat deze instellingen echter ook zullen inzien, dat met een aanwinst in den dierentuin, die een beduidende procentueele verarming van de natuur beteekent, ook de wetenschap, in laatste instantie, niet veel gebaat is. In den afgelopen zomer is het ons gelukt een broedsel nog van dit lot te redden; een tweede broedsel was juist verkocht, toen we de politie hadden verzocht te willen ingrijpen.

In de maand Juli kwam het bestuur van de Goudsche Ornithologische

De Wouwaapjes krijgen de vrijheid. Foto CHR. P. G. J. SWIT.

Club „Hirundo” ter oore, dat een café-houder aan den Platteweg jonge Wouwaapjes had verkocht. Een van onze leden overtuigde zich daarna, dat dit inderdaad het geval was, maar dat de vogels in quaestie nog te jong waren voor vervoer naar 't buitenland, waarvoor ze bestemd waren. Door bemiddeling van de Nederlandsche Vereeniging tot Bescherming van Vogels werd de Rijksveldwacht ervan in kennis gesteld, die tesamen met een politie-agent uit Gouda een onderzoek in loco instelde en beslag legde op een vijftal nog zeer jonge Wouwaapjes. Goede raad was toen echter duur, want wat moest met de jongen worden aangevangen. Lieten we ze los, dan gingen ze vrij zeker hun dood tegemoet! Besloten werd toen ze in handen van den caféhouder-„eigenaar” te laten, tot ze volwassen zouden zijn en zelfstandig hun voedsel zouden kunnen

zoeken. Voor het vangen van de noodige visch — met hun vijven verslonden ze per dag een aardige hoeveelheid witvisch van tot wel 1 d.M. lengte — werd hem een zekere som toegezegd, die eerst betaald zou worden, wanneer wij de vogels kwamen halen, om ze los te laten. Op 6 Augustus gingen we de vogels halen, namen ze mee in een kist om ze op een der minst bezochte Plassen hun vrijheid weer terug te geven. Van te voren werden ze geringd, wat weinig moeite kostte.

't Fotografeeren door onzen clubvoorzitter Smit veroorzaakte meer last; ten slotte bonden we ze vast aan dunne takjes, die we in den grond staken. Aanvankelijk protesteerden ze er wel tegen, maar al heel gauw berustten ze er in. Telkens rekten ze de slanke halzen uit en toen op een oogenblik een Kokmeeuw overvloed, strekten ze de halzen alle nieuwsgierig in die richting uit. De mooie foto, die hierbij staat, is op dat moment gemaakt. Indachtig het uitstekende artikel van Portielje „Zur Ethologie bezw. Psychologie von *Botaurus stellaris* (L.)” in „Ardea” XV, 1926 aflev. 1/2, p.p. 1—15, probeerden we, voor ze gefotografeerd werden en nog vrij op het land rondscharrelden, of ze evenals de Roerdomp, in den schrikstand opzettelijk naar het gezicht, in het bijzonder de oogen, van den aanvaller priemen. Ze namen wel den schrikstand aan, breidden de vleugels uit en drukten het achterlijf tegen den grond, maar hun krachtige snavels pikten en staken naar alles wat in hun nabijheid kwam. Nadat eenige kieken genomen waren, werden ze weer in hun kist, die van boven met een oud net was toegedekt, gestopt en naar den Nieuwenbroekschen Plas gebracht, naar een smalle veenstrook, waarbij o.i. voldoende riet was, om de Wouwaapjes gelegenheid te geven zich aan de vrijheid te gewennen en het noodige voedsel te vinden. De kist werd daarna open gemaakt en 't fototoestel in gereedheid gebracht. Langzaam en omzichtig stapten ze er uit. (Zie de foto!) Na een oogenblik aarzeling vloog er een plotseling op, spoedig gevolg door de andere; ze verdwenen onmiddellijk in het dichte riet aan den noord- en oostkant van het eilandje, waar we ze — al viel 't niet altijd even gemakkelijk ze weer in 't oog te krijgen — nog langen tijd zagen rondklimmen. Laten we hopen, dat ze hun weg hebben gevonden!

Wij hebben in het bijzonder de belangstelling willen vestigen op de Wouwaapjes van onze Plassen. Het Naardermeer gaat, en zeer terecht, prat op z'n Lepelaars en Purperreigers, de Reeuijsche en Sluipwuijsche Plassen hebben hun Wouwaapjes, waarop wij even trotsch zijn! Met de broedplaatsen van deze vogels zal, bij een eventueele drooglegging, zooveel schoons verdwijnen, zooveel, dat een voortdurende vreugde is voor allen, die open oor en oog hebben voor het schoone in de natuur, dat wij daartegen moeten opkomen met alle kracht, die in ons is, indachtig dat „geen land de Natuur, de Meesteres aller beeldende kunsten, de Bron van bezieling voor zooveel zijner burgers mag laten opofferen aan geldzucht en onverschilligheid”!

Nederlanders, let op Uw saeck!

Gouda, eind October 1926.

A. SCHEYGROND, G. O. C.